

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อเกิดความเสียหายจากทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อตัวทรัพย์สินเอง ต่อทรัพย์สินอื่น ๆ ต่อร่างกายหรือจิตใจก็ตาม การเยียวยาความเสียหายประการแรกมุ่งไปที่สัญญาซื้อขายและความรับผิดชอบผู้ขาย ถ้าได้ขายทรัพย์สินที่มีความชำรุดบกพร่องผู้ขายต้องรับผิดชอบอย่างเด็ดขาด คือ ไม่นำไปถึงว่าผู้ขายมีความผิดหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 472 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) อีกทั้งความรับผิดชอบขยายไปกว้างขวางนอกเหนือไปจากการเยียวยาความชำรุดบกพร่องในตัวทรัพย์สินอีกด้วย โดยอยู่ภายใต้หลักความเสียหายเช่นตามปกติและความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษตามหลักการเรียกค่าสินไหมทดแทนดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่ก็ต้องเป็นผลมาจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามการเรียกให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบนั้นมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ ผู้มีสิทธิเรียกร้องต้องเป็นคู่สัญญา คือผู้ซื้อ อีกทั้งผู้รับผิดชอบ คือ ผู้ขายเท่านั้น (มาตรา 472 วรรค หนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

ฉะนั้นในกรณีที่เป็นบุคคลอื่นยอมไม่มีสิทธิที่จะเรียกตามสัญญาซื้อขายเพราะไม่ใช่คู่สัญญา เช่น กรณีที่โทรศัพท์มือถือที่ซื้อมาเกิดระเบิดโดยไม่ทราบสาเหตุ ถ้าระเบิดขณะที่ผู้ซื้อใช้ อยู่ ย่อมสามารถเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบได้อย่างแน่นอน แต่ถ้าระเบิดขณะคนในครอบครัวของผู้ซื้อ หรือเพื่อนของผู้ซื้อกำลังใช้อยู่ บุคคลเหล่านี้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย ย่อมใช้สิทธิเรียกร้องตาม มาตรา 472 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ เพราะไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขาย นอกจากนี้ แม้ว่าผู้ซื้อได้รับความเสียหายจากการใช้ทรัพย์สิน แต่อาจมีข้อจำกัดในการใช้สิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหาย ซึ่งก็คือหากผู้ขายเป็นผู้ประกอบการรายเล็กฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีก็ย่อมไม่อาจที่จะรับผิดชอบในค่าเสียหายจำนวนมากได้ เพราะในบางกรณีเหตุจากการที่ทรัพย์สินชำรุดบกพร่องอาจก่ออันตรายกับชีวิต ร่างกาย ซึ่งมีจำนวนความรับผิดชอบเป็นตัวเงินนับแสนนับล้านบาท

ผู้เสียหายข้างต้นอาจมีทางออกโดยการเรียกให้ผู้ผลิตรับผิดชอบตามหลักละเมิด มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งวางอยู่บนหลักพื้นฐาน “บุคคลมีหน้าที่ระมัดระวังไม่ก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น” แต่การใช้สิทธิตาม มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เสียหายย่อมมีหน้าที่นำสืบถึง “ความผิดของผู้ผลิต” คือ ต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตจงใจ หรือ ประมาท เลินเล่อ ซึ่งแทบเป็นไปได้เลยหากเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่มีกลไกซับซ้อน โดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่

ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปไม่อาจจะพิสูจน์ได้ เพราะเฉพาะผู้ผลิตเท่านั้นที่เข้าถึงความรู้และเทคโนโลยีในเรื่องดังกล่าว ทางออกกรณีนี้ผู้เสียหายอาจเรียกร้องโดยอาศัย “หลักความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายตาม มาตรา 437 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ซึ่งเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาด แต่ย่อมประสพกับข้อจำกัดคือ ผู้รับผิดชอบตามหลักกฎหมายนี้จำกัดไว้เฉพาะผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมทรัพย์สินเท่านั้น ซึ่งอาจไม่มีความสามารถในทางเศรษฐกิจในการชดเชยค่าเสียหาย ส่วนผู้ผลิตที่มีฐานะเศรษฐกิจดีมีความสามารถที่จะรับผิดชอบกลับไม่ต้องรับผิดชอบเพราะผู้เสียหายไม่อาจจะพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้จึงไม่ต้องรับผิดชอบ อีกทั้งในกรณีละเมิดที่ทำให้เกิดความเสียหายถึงแก่ชีวิตนั้น ค่าเสียหายที่กฎหมายให้เรียกได้ก็แต่เฉพาะค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ไม่รวมค่าเสียหายทางจิตใจที่ได้รับจากการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด นอกจากนี้ความเสียหายจากทรัพย์สินที่อาจจะมิใช่ทรัพย์สินที่เป็นอันตรายโดยสภาพย่อมไม่อาจใช้ประโยชน์จากมาตรา 437 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้เช่นกัน

ปัญหาในเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และญี่ปุ่นมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้โดยเฉพาะ ซึ่งในที่สุดประเทศไทยก็ได้มีการตรากฎหมายเพื่อให้ผลเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อแก้ปัญหาข้างต้นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2535 จึงได้กำหนดหลักความรับผิดไว้ในมาตรา 63 โดยขยายความรับผิดไปยังผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ขนส่ง ซึ่งทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่ดีขึ้นอย่างมาก กระนั้นก็ยังคงมีอุปสรรคที่สำคัญอยู่ กล่าวคือในข้อยกเว้นความรับผิด ถ้าเกิด “เหตุสุดวิสัย” ซึ่งผู้ถูกฟ้องให้รับผิดชอบอาจพิสูจน์เพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดโดยไม่มียากนัก

ในที่สุดเมื่อ พ.ศ. 2551 ได้มีการตรากฎหมายให้มีผลคุ้มครองผู้เสียหายดีขึ้นอย่างมากตามมาตรฐานสากล ซึ่งได้แก้ไขปัญหาสำคัญในเรื่องหน้าที่นำสืบ คือ “พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551”¹ ในมาตรา 6 กำหนดหน้าที่นำสืบของผู้เสียหายให้นำสืบเพียงว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว โดยไม่ต้องนำสืบถึงความผิดของบุคคลใด ทำให้ลดภาระในการนำสืบของผู้เสียหายลง ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวยังคงมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่ชัดเจน ที่เป็นช่องว่าง อีกทั้งบางส่วนยังแตกต่างจากระบบที่ใช้กันเป็นสากล ซึ่งมีประเด็นหลักที่ผู้วิจัยจะศึกษาเพื่อเสนอทางแก้ไขในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเองตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก

¹ ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น โดยความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ซื้อเรียกร้องค่าเสียหายต่อตัวสินค้าจากผู้ขาย ตามหลักความรับผิดในความชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้เท่านั้น จะเรียกร้องตามกฎหมายนี้อีกไม่ได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ทรัพย์สินที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนอื่นๆของทรัพย์สินด้วย ส่วนนี้เป็นความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ เช่น ระบบเบรกในรถยนต์บกพร่อง รถเบรกไม่หยุด รถทั้งคันชนพังเสียหายไป การซ่อมระบบเบรกเป็นความรับผิดตาม มาตรา 472 วรรคหนึ่ง อย่างแน่นอน ส่วนรถทั้งคันพังไปเป็นสิทธิเรียกร้องตาม มาตรา 472 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือตามพระราชบัญญัตินี้

2. ในกรณีเกิดความทับซ้อนของความรับผิดในกฎหมายหลายฉบับจะคำนวณความเสียหายอย่างไร เช่น กรณีโทรศัพท์มือถือระเบิดผู้ซื้ออาจมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามมาตรา 472 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และมาตรา 63 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และเมื่อคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบไปแล้วจะรับช่วงสิทธิตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 226 และมาตรา 229 เพื่อไปเรียกค่าเสียหายเอาจากผู้ต้องรับผิดอื่นๆได้หรือไม่

3. ผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดตาม พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ประกอบไปด้วย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตอื่นๆ สำหรับกรณีที่มีผู้รับผิดชอบร่วมกันหลายคน บุคคลเหล่านี้มีส่วนความรับผิดอย่างไร และมีฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมตาม มาตรา 291 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

4. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดค่าเสียหายสูงสุดของความรับผิดซึ่งแตกต่างกับกฎหมายของสหภาพยุโรปที่กำหนดเพดานความรับผิดไว้เพื่อไม่ให้ผู้ผลิตต้องรับภาระมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้กระทบต่อระบบธุรกิจได้ อีกทั้งถือว่าไม่เป็นธรรมเนื่องจากเป็นหลักความรับผิดโดยไม่มี ความผิด (Strict Liability) จึงไม่ควรให้รับผิดมากเกินไป เป็นหลักการที่น่าสนใจและอาจนำมาทบทวนใช้ในกฎหมายไทย

5. ข้อยกเว้นความรับผิดในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้นเป็นไปตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ยังมีหลักสำคัญที่บางประเทศกำหนดเป็นข้อยกเว้นความรับผิดคือ “การผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไม่อาจคาดได้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น” หลักการนี้เพื่อคุ้มครองการพัฒนาทางการผลิต มิฉะนั้นจะไม่มีใครกล้าที่จะคิดทำสิ่งใหม่ นอกจากนี้ยังมีข้อยกเว้นอื่นๆที่จะนำมาวิเคราะห์ต่อไป

6. สินค้าที่ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายนี้ซึ่งมาตรา 4 ให้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ผู้วิจัยจะได้เสนอแนะชนิดของสินค้าต่อไป

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงปัญหาทั้ง 6 ประการนี้รวมทั้งแนวทางที่ศาลวินิจฉัยและผลกระทบที่เกิดจากแนวทางวินิจฉัยดังกล่าวและเสนอแนะการแก้ปัญหาการใช้และตีความกฎหมายอีกทั้งเสนอแนวทางเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

1.2 ขอบเขตการวิจัย

1. วิเคราะห์ปัญหาในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นหลักสำคัญ
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ความเกี่ยวข้องระหว่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ความรับผิดชอบกรณีละเมิด และความรับผิดชอบของผู้ขายต่อทรัพย์สินชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1.3 ระเบียบวิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) อันได้แก่ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ความรับผิดชอบกรณีละเมิดและซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แนวทางการตีความในการวินิจฉัยคดีของศาลทั้งในและต่างประเทศ บทความและความเห็นของนักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Data) และวิเคราะห์ในเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative Method) กับกฎหมายความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการใช้การตีความกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551
2. เพื่อค้นหาค่าของความสัมพันธ์ในความเสียหายจากวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535
3. เพื่อแสดงให้เห็นถึงการบังคับใช้กฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ มาตรา 437
4. เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทของความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 ถึง มาตรา 474 ซึ่งเป็นความรับผิดชอบเฉพาะผู้ขายต่อผู้ซื้อ ซึ่งเป็นคู่สัญญาเท่านั้น

5. เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในประเด็นที่เป็นช่องว่างและไม่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถกำหนดประเด็นปัญหา และได้แนวทางการใช้การตีความพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะในส่วนสำคัญที่เขียนไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้องกับระบบในทางสากล อีกทั้งแนวคิดการอุดช่องว่างของกฎหมาย

2. เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้กฎหมายทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องรับผิดจะได้ทราบสิทธิและหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน รวมทั้งองค์กรวินิจัยคดีจะใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจคดีตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

3. ทราบหลักกฎหมายละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ยังคงใช้เยียวยาผู้เสียหายได้และเป็นรากฐานที่สำคัญในการคุ้มครองผู้เสียหาย

4. แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกฎหมายทั้งสี่ส่วนข้างต้น (ความรับผิดตามหลักละเมิดตามมาตรา 420 และความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 ถึง มาตรา 474) โดยเฉพาะการใช้สิทธิเรียกร้องจากหลากหลายหลักกฎหมายในเวลาเดียวกัน

5. ได้แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและดีขึ้น

6. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยในประเด็นทางกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อไป